

MYCKET MER ÄN ALICIAS MAMMA

Maria Fahl Vikander är tredje generationen skådespelare och balleriner, hennes världsberömda dotter Alicia Vikander är alltså den fjärde. Nu lånar mamma Vikander dotterns tåspetsskor och upplever en ny frihet efter 65.

Av Christina Kellberg Foto Anna Rehnberg

● – Du ska veta att vi är fyra generationer starka kvinnor, säger **Maria Fahl Vikander** när vi möts.

Det är om detta hon först vill berätta, om styrkan hos sin mor och sin mormor. Och hur styrkan gått i arv till henne och hennes dotter.

Hon är späd, har en intensiv mörk blick och är som en äldre upplaga av sin dotter. Likheten är slående. Liksom rösten, djup och lite hes.

Marias mor och mormor drömde tidigt om att stå på scen, om att dansa balett och spela teater. Och de förverkligade drömmarna. Precis som Maria senare gjorde, och som nu hennes dotter, den

vänd

Ballett och teater
förenar fyra gene-
rationer kvinnor,
från Marias mor-
mor till dottern
Alicia.

*"I Berlin var det första
gången jag var på en
internationell filmfestival
i egenskap av mig själv"*

– Jag har blivit attraktiv, konstaterar Maria.

Maria Fahl Vikander

Gör: Skådespelare. Har varit anställd på Backa teater i Göteborg, spelat i åtskilliga filmer, bland andra *Buss till Italien*, *En sång för Martin* och *Prästen i paradiset*. Hon har medverkat i flera tv-produktioner, till exempel *Sparvöga* och *Ängelby*.

Familj: Dottern Alicia Vikander är skådespelare och Oscarsbelönad för *The Danish girl* och Guldbagget för *Till det som är vackert*. Hon är aktuell med *Tomb Raider* och *Substance*. Gift med Michael Fassbender, också skådespelare.

Bor: I Göteborg.

Aktuell med: Filmen *Unga Astrid*, som har premiär i september.

Ålder: 67.

Alba August som en ung Astrid Lindgren.

– Det slog ner som en biologisk bomb i mig att jag ville bli mamma

forts Oscarsbelönade Alicia Vikander, har gjort.

– Min mormor var en äventyrerska som var gift minst tre gånger, som påstod att hon kom till Finland från Ryssland. Men hur sant det var vet jag inte. Hon var som **Coco Chanel**, hon diktade ihop delar av sin bakgrund.

– Men jag vet att hon ensam tog hand om min mor **Solveig**, att hon arbetade som sömmerska i Rumänien.

mi i finska Karelen, att hon sedan kom till Helsingfors. Där sydde hon teaterkostymer på Svenska teatern, och så småningom fick hon små roller där, sedan allt större.

När Marias mor var fem år dansade hon balett i Helsingfors, och på en uppvisning spelade hon den vita svanen i **Tjajkovskijs Svansjön**. Just då besökte talangscouter från Bolsjojteatern i Moskva föreställningen, och de såg i lilla Solveig ett ämne till en

uppburen ballerina. De erbjöd gratis utbildning, ryskt internat i Moskva och en stor summa pengar.

– ”Det blir inget av med det!” sade mormor till de ryska talangscouterna. När mamma fick veta det blev hon förstås enormt ledsen, grät och skrek, och efter det slutade hon att dansa balett.

Maria Fahl Vikander berättar hur Tjajkovskijs musik förtrollat inte bara hennes mamma utan också sipprat in i hennes eget blodomlopp. Och i Alicias, när hon var bara tre, fyra år.

– När jag var liten älskade jag Tjajkovskijs *Nötknäpparen* och spelade den jämt på vår grammfon när jag en tid bodde med mamma i Älvsbyn. Jag var speciellt förtjust i

Blommornas vals och drömde mig in i att jag dansade den. Min fantasi var så stark att jag trodde att jag gjorde det och lurade också i mina kamrater att jag dansade balett.

– När Alicia var fyra år var hon och jag och såg *Nötknäpparen*. Hon blev helt förälskad i tåspetsskorna och ballerinnorna och ville själv börja dansa.

Där och då började Alicia Vikander sin utbildning till dansare, och några år senare stod hon på Göteborgsoperans scen och dansade i just *Nötknäpparen*.

– Och nu ska du få höra: i jul ska jag stå på just den scenen och dansa menuett i *Nötknäpparen*!

Lilla Alicias passion för balett tog henne så småningom till Svenska balettskolan och pågick tills hon nästan fyllt 20 år. Innan hon slog om och började filma.

Baletten och teatern förenar dessa fyra generationer kvinnor. Men Maria, hennes mor och mormor har också varit ensamstående mödrar.

– Jag levde med mamma tills mina föräldrar gifte om sig med varandra. Min mormor i Finland var också ensam med min mamma, och Alicia har vuxit upp med mig, som alltid varit ensamstående.

– På en presskonferens fick Alicia en gång en fråga om hon var rädd för kärleken, eftersom hennes mor och far separerade så tidigt. Hon svarade att "ett barn behöver bara kärlek, och det har jag fått". Så var det också för mig. Jag kände alltid att min mamma älskade mig.

När Maria var i tioårsåldern och hade flyttat till småländska Vaggeryd började en dröm formas inom henne. Att bli skådespelare. Hon och hennes mor brukade se på tv-teaterns föreställningar tillsammans, och Maria hade också sett en dokumentär om hur inträdesproven till Statens scenskola gick till. Hon sade till sin mamma: "Det där vill jag bli!"

Marias mor satte mogen litteratur i händerna på sin dotter, som Tolstojs *Anna Karenina* och andra ryska dramer. De småländska, trolska skogarna är som världen hos de ryska berättarna, säger Maria, och i den kan drömmar och längtan födas.

Och drömmen om att bli skådespelare levde vidare inom den unga Maria. På gymnasiet i Jönköping var

hon med i en teatergrupp och började som 19-åring på Skara skolscen. Men hon var tveksam till yrket.

Hade hon tillräckligt vassa armbågar? Att vara skådespelare verkade tufft, konkurrensen var hård. Men hon sökte till Statens scenskola i Malmö, blev inte antagen och tog jobb på sjön och städade på sjukhus. Men andra gången hon sökte kom hon in. Hon blev sedan fast anställd vid Backa teater i Göteborg och yrkeslivet kom på plats. Men när hon hade fyllt 30 drabbades hon av ett slags existentiell ångest, säger hon.

– Skulle jag leva ensam, och skulle inget gå vidare efter mig? Det slog ner som en biologisk bomb i mig att jag ville bli mamma. Jag tyckte inget kändes värdefullt om jag inte fick barn. Men jag hade bara haft struliga relationer och visste inte hur jag skulle få till det.

När hon några år senare träffade Alicias far, **Svante Vikander**, gjorde hon klart för honom att hon inte ville ha en relation om hon inte fick bli mamma. "Självklart!" sade han.

Alicia föddes när Maria var 37 år, och då var relationen med Alicias far över. "Vi var inte kompatibla", som hon säger. Men de bestämde att aldrig tala illa om varandra inför Alicia. Hon hade rätt både till sin mamma och sin pappa.

Att bli mor var fantastiskt, berättar hon, men också en tuff tid. Alicia

hade kolik, sov väldigt lite, skrek väldigt mycket och intensivt. Maria bar henne fram och tillbaka genom vardagsrummet tills hon själv nästan svimmade. Hon viskade i hennes öra: "Jag ska skydda dig hela ditt liv, jag ska se till att du blir en stark flicka, jag kommer alltid att vara med dig."

Alicias far kom hem till Maria två gånger i veckan och tog hand om den lilla över natten. "Du måste få sova!" sade han till Maria.

Efter nio månader var hon tillbaka på Backa teater, men arbetet var inte lika viktigt längre. Hon hade blivit av med sin existentiella ångest och fått en ny huvudroll, att ta ansvar för en liten människa.

– Den tiden hade jag tuffa år som skådespelare, trots att jag var fast anställd. Det var ont om roller för kvinnor mellan 35 och 55 år, och jag borde ha blivit frilans tidigare. Nu efter pensionen får jag prova på frilanslivet och det är SÅ roligt!

Drömmen om att stå på scen fanns alltså tidigt hos såväl Maria, hennes mor som hennes mormor. Och arvet gick vidare till lilla Alicia.

Maria berättar om vhs-kassetter med sagofilmer som Alicia ville se om och om igen, att hon ville titta på *Some like it hot* med **Tony Curtis** och **Marilyn Monroe** varje dag. Och när Maria spelade i musikalen *Romeo och Julia* följde Alicia med

vänd

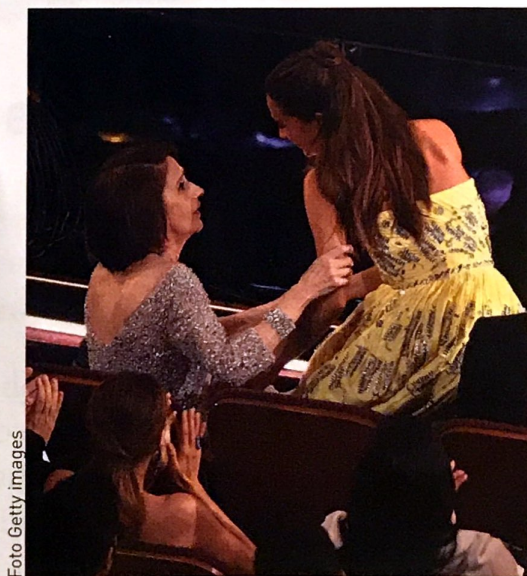

Foto Getty Images

Maria och Alicia ögonblicket innan Alicia ska hämta sin Oscar på scenen. Hon får priset för bästa kvinnliga biroll, för rollen som Gerda Wegener i *The Danish girl*. Till höger på röda mattan, tillsammans med mamma Maria och pappa Svante Vikander.

– Sjukdomen gjorde mig katastrofberedd, och stärkte livslusten

forts till teatern varje fredag, lördag och söndag och kunde snart sjunga alla sångerna.

– Jag är glad att Alicia har fått se skådespelarlivet inifrån, att det kan vara både heaven and hell. Hon är uppvuxen under enkla förhållanden, har bågge fötterna på jorden och har ett naturligt förhållande till yrket. Hon förbereder sig mentalt för att filmstjärnekariären en dag är över och har tillsammans med sin agent i London startat ett eget filmbolag. Och en dag tror jag att hon själv vill regissera.

I början av sin filmkarriär frågade Alicia sin mamma och pappa om råd när hon fick nya manus i sin hand.

– En del signalerade medelålders mäns innersta drömmar om sex och kvinnlig oskuld, berättelser som kändes okända och ointressanta, säger Maria.

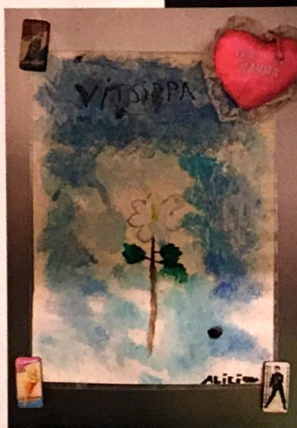
– Men vi läste också manus till *The Danish girl*, som hon fick sin Oscar för, och vi tyckte båda att det var väldigt intressant. Speciellt hennes pappa kände sig mycket involverad, eftersom han då som psykiater arbetade med transsexuella. I dag har Alicia ett brett stöd från kloka agenter och lektörer, som vet vilken typ av berättelser, roller och sammanhang som tilltalar Alicia.

Marias dotter Alicia Vikander är i dag en världsstjärna, en situation som kan vara knepig för en mor. När hon ser henne på bio glömmer hon att hon ser sin dotter.

– Hon är skådespelare, jag är skådespelare och jag ser henne i en film. Men när jag är på galor tillsammans med henne, eller ser jätteaffischer på henne hemma i Göteborg, där jag gått och hållit henne i handen, ja, då kan en överklig känsla infinna sig. Min dotter är ägd av världen, så känns det.

För fyra år sedan drabbades Maria Fahl Vikander av cancer i halsen och var under ett år svårt sjuk. Men när hon fått livet åter ville hon tillbaka till sitt yrke,

Alicias teckning till mamma Maria sitter på kylskåpet.

Maria vill inte missa något, hon lever som om varje dygn vore två.

även om hon en tid inte kunde tala. Efter två år hade hon återfått sin stämma och stod nu på scenen i långa monologer. Men den hade djupnat, och Alicia sade: "Mamma, nu har du och jag samma röst."

Sjukdomen gjorde Maria katastrofberedd, "döden går vid min sida", men det hon gått igenom stärkte också hennes längtan att hinna med allt som är roligt. Hon har återfunnit en större glädje till livet, säger hon. Hon vill inte missa något och lever som om varje dygn vore två. Och hon vaknar fylld av lust.

Nyligen var hon på filmfestivalen i Berlin, där filmen *Unga Astrid* visades. Där spelar Maria den åldrade **Astrid Lindgren** i filmens första och sista scen. Hon har en liten, men mycket viktig roll, och är stolt över att hon nämnts i såväl DN som den amerikanska filmtidningen *Variety*.

– Alicia har ju gjort en sagolik karriär, och jag har som mor till henne varit i hela världen på premiärer, gått på röda mattor och varit på

Oscarsgala. Men i Berlin var det första gången jag var på en internationell filmfestival i egenskap av mig själv. Jag är med i en film som publiken älskar och som redan sålts till jättemånga länder. Det är stort för mig!

Hon tycker att yrkeslivet blir roligare och roligare, för efter pensionen kan hon säga nej tack till jobb som inte lockar henne, och de som hör av sig behöver inte vara oroliga att hon försöker hänga sig kvar för att bli fast anställd. Nu kan hon ta egna initiativ, skriva manus, göra kortfilm.

– Jag har blivit attraktiv! säger hon förtjust.

Maria sörjer att hennes egen mamma Solveig och Alicia aldrig fick träffas. Hon dog när hon var 54 år, långt innan Alicia hade fötts.

En existentiell känsla har åter funnit sig. Hur knyts banden bakåt och framåt? Kommer hon själv att få uppleva barnbarn?

– Jag vet att Alicia vill bli mamma, det sade hon redan när hon var 25. Men jag vet också att det inte är aktuellt nu, för hon har stora saker på gång. ●